

373.3/.5.016:811.163.2(075.8)
П19

Тараклийски държавен университет
„Григорий Цамблак”

Мария ПАСЛАР

**ОБОГАТЯВАНЕ НА
ЛЕКСИКАЛНИЯ ЗАПАС НА
УЧЕНИЦИТЕ
ПРИ ИЗУЧАВАНЕ НА
КНИЖОВНИЯ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
В МУЛТИЛИНГВАЛНА СРЕДА
(РЕПУБЛИКА МОЛДОВА)**

*Тараклия,
2013 г.*

Тараклийски държавен университет
„Григорий Цамблак“

Мария ПАСЛАР

**ОБОГАТЯВАНЕ НА ЛЕКСИКАЛНИЯ
ЗАПАС НА УЧЕНИЦИТЕ
ПРИ ИЗУЧАВАНЕ НА КНИЖОВНИЯ
БЪЛГАРСКИ ЕЗИК В
МУЛТИЛИНГВАЛНА СРЕДА
(РЕПУБЛИКА МОЛДОВА)**

*За
доброволюбивата
колега Валентина
Филипцова
с особени пожелания
за успешна работа*

доц. г-р. М. Паслар
20.06.2015 г.

Тараклия,
2013 г.

Изданието е утвърдено от Академичния съвет на Тараклийския държавен университет „Гр.Цамблак (пр.№5 от 31 януари 2012 г.).

Настоящата монография е предназначена за студенти от специалност «Български и румънски език и литература» и за учители по български език и литература , които проявяват интерес към проблемите на обучението по роден български език в мултилингвална среда .

Рецензенти:

проф. д-н Галя Христовова

проф. д-р Веска Шошева

Научен редактор:

доц. д-р Станка Вълкова

Редактор:

д-р Иван Симеонов

Паслар, Мария

Обогатяване на лексикалния запас на учениците при изучаване на книжнования български език в мултилингвална среда (Република Молдова) / Мария Паслар

; науч. ред.: Станка Вълкова ; Тараклийски държавен ун-т "Григорий Цамбалак". – Кахул : Б. и., 2012 (Tipogr. "Centrografic" SRL). – 244 p.

Bibliogr.: p. 224.

ISBN 978-9975-4245-0-9.

37.016.046:811.163.2'246.3

П 19

Съдържание

УВОД	5
ПЪРВА ГЛАВА. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ И АСПЕКТИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК В РЕПУБЛИКА МОЛДОВА	13
1. 1. БЪЛГАРСКИЯТ ЕЗИК В УСЛОВИЯТА НА БИЛИНГВИЗМА В РЕПУБЛИКА МОЛДОВА.....	13
1. 2. ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД НА ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК В РЕПУБЛИКА МОЛДОВА.....	24
1. 3. СЪВРЕМЕННО СЪСТОЯНИЕ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В РЕПУБЛИКА МОЛДОВА	35
1. 4. Лингвистични и методически аспекти на работата с езика на лексикално равнище	41
1. 4. 1. Същност на думата като речникова единица.....	41
1. 4. 2. Лексикално и граматично значение на думата.....	49
1. 4. 3. Видове лексикални значения	55
1.4.4. Методически аспекти на работата по български език на лексикално равнище.....	59
ВТОРА ГЛАВА. МОДУЛНА ПРОГРАМА ЗА ОБУЧЕНИЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК НА ЛЕКСИКАЛНО РАВНИЩЕ В ЕЗИКОВИТЕ УСЛОВИЯ НА РЕПУБЛИКА МОЛДОВА (ГРАД ТАРАКЛИЯ)	70
2. 1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА МОДУЛНАТА ПРОГРАМА	70
2. 2. ПРЕДСТАВЯНЕ НА МОДУЛНАТА ПРОГРАМА	73
ТРЕТА ГЛАВА. СТАТИСТИЧЕСКИ ПРОЦЕДУРИ ЗА ОБРАБОТКА НА ЕМПИРИЧНИТЕ ДАННИ. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ. ОБОБЩЕНИЯ И ИЗВОДИ	102
3. 1. ОРГАНИЗАЦИЯ И МЕТОДИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО.....	102
3. 2. ОЦЕНКА НА ЕКСПЕРТИТЕ ЗА КАЧЕСТВАТА НА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИТЕ ИНСТРУМЕНТИ ЗА СЪБИРАНЕ НА ЕМПИРИЧНА ИНФОРМАЦИЯ ЧРЕЗ ДИАГНОСТИЧНИ КАРТИ.....	105
3. 3. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО С ПЕТТЕ ДИАГНОСТИЧНИ КАРТИ.....	108
3. 4. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО С ПРЕРАЗКАЗ И СЪЧИНЕНИЕ (РАЗСЪЖДЕНИЕ)	113
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	127
ПРИЛОЖЕНИЯ	128
БИБЛИОГРАФИЯ	237
РЕЗЮМЕ	243

Този труд с благодарност посвещавам на доцент Станка Вълкова от Софийския университет «Св. Климент Охридски», Република България за идеите и помощта при осъществяването на експеримента.

Благодаря и на рецензентите проф. Галя Христова, проф. Веска Шошева за критичните бележки.

УВОД

В Република Молдова живеят *компактни групи българи*. По-голямата част от тях са *билингви*, като двуезичието е българо-руско. Младото поколение българи използва за комуникация руския език при официалното общуване. Напълно ясно е, че този факт е обусловен от общи стереотипи за комуникация на руския език в мултилингвалния социум.

Преобладаващото население в Тараклия е българско (повече от 80 %), по-малка част от него е от други народности (гагаузи, молдовани, руснаци, украинци, арменци, роми). Езиците на тези по-малобройни национални групи функционират в различна степен, което налага руския език като език за общуване на многонационалното население.

В училищата учениците *се обучават на руски език*. Общообразователните дисциплини се преподават на руски език. Той се използва също и в периодичния печат, радиото и телевизията. По тази причина в българската реч са навлезли елементи от руския език, които са неотделима част от българския диалект в Тараклия и се разглеждат като негови особености.

При общуването в семейна среда етническите българи *използват диалектен български език*, а някои семейства – *и руски език*. При смесените бракове руският език по-често се употребява в битово-разговорната сфера вместо българския език.

В Република Молдова българският език е диалект, съхранен от времето на заселването на българите, значително повлиян от руския, с краен резултат – езикова интерференция в речта на говорещите. При това българският език се употребява главно в устна форма, тъй като няма реални комуникативни ситуации, налагащи използването му в писмена форма.

Основният лексикален пласт на местния диалект има общобългарски характер. Тараклийският говор е от смесен източнобългарски тип с елементи от четири говора: чийшийски (мизийски), два тракийски (подбалкански и източнотракийски) и шопски (западнобългарски). Той съчетава различни техни особености в процеса на общуването между заселническите групи на българското население.

Най-често учениците българи владеят диалектната разновидност на българския език, употребявана в семейството, която е повлияна от руския език, и не владеят книжовния български език. Още от времето на първите заселвания на българи в Буджашката степ, българският език никога не е имал статут на официален, а е съществувал само в качеството си на български диалект. Изследването на езиковите прояви на 17–18-годишните ученици представя следните показателни данни: преобладаващ в битово-разговорната сфера е българският език за 57,5 % от учениците, а руският – за 37,5 %. При официално и неофициално общуване на улицата предимството на българския език отпада – само 32 % от учениците го използват срещу 62,5 % за употребата на руския език. В училище български